

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem
Zsidó Vallástudományi Doktori Iskola
Programvezető: Prof. Dr. Schönér Alfréd

Judaizmus és közösségtörténet

Kecskemét rabbijainak működése történet-szociológiai aspektusból

Doktori értekezés tézisei

Témavezető: Prof. Dr. Staller Tamás

Szerző: Róna Tamás

Budapest, 2011

Bevezetés és a disszertáció célja

- I. 1868-tól Kecskemét városa fejlődésének fordulópontjához érkezett a társadalom, mezőgazdaság és a tudomány terén is. A város még inkább bekerült az ország vérkeringésébe, belföldön és külföldön egyre nagyobb jelentőséggel bírt. A disszertáció célja nem csak a város történelmének megismertetése, s a városi zsidó közösség kialakulásának bemutatása, hanem annak bizonyítása, hogy az 1870-es évektől egészen 1944-ig a kecskeméti zsidó közösség direkt és indirekt módon hogyan járul hozzá a város fejlődéséhez. A kutatás a négy rabbi – Dr. Perls Ármin, Dr. Bárány József, Dr. Borsodi József és Dr. Schindler József – munkásságának, tevékenységének megismertetésére, s a tevékenységük zsidó közösségre, illetve a közösség által a városra gyakorolt hatásának bemutatására történet-szociológiai aspektusból, s az ehhez kapcsolódó új kutatási eredmények felsorolására összpontosít.

Két gondolati irányból áll a történet-szociológiai aspektus:

1. a város által támasztott feltételrendszer elhelyezése, koronkénti változása, ennek okai, eredményei;
2. a zsidó közösség betelepődése, saját vallási, szociális rendszerének kialakítása korok szerint, ezek okai, eredményei, s e két fogalmi rendszer találkozási pontjainak bizonyítása az 1880-as évektől felfelé.

A kutatási cél egy kutatási folyamaton keresztül bontakozik ki. Ennek három állomása van:

1. Kecskemét város történeti kialakulása a melting pot fogalmi rendszer alapján, amely a város befogadási hagyományait, tendenciáit jelenti.
 2. A zsidó közösség kialakulásának történet-szociológiai rendszere egészen addig a pillanatig, amikor is meghatározó faktorává válik Kecskemét város életének.
 3. Az előző kettőre épül mind időrendben, mind történetileg, mind szociológiailag: azaz a négy rabbi munkássága.
- I.1.** Ahhoz, hogy mindez bizonyításra kerüljön, a szerző végigvezeti az olvasót az 1746 előtti és utáni időszakban, – amikor még nem voltak, s amikor már laktak zsidók a városban. A kutatás narratívája szerint mutatja be az 1746 előtti időszakban a város kialakulásának történetét és legendáriumát, melynek egy részére nincsen egyértelmű forrás, ám mégis meghatározó részeként szerepelt mivel napjainkban is ez az alapja a kecskeméti hazaszeretetének. Bemutatja Kecskemét történetének azt a részét, ami patriótává, igazi kecskemétivé teszi a kecskemétit – amire büszkék lehettek és lehetnek, s amiért valaki itt akar élni és itt akar meghalni.
- I.2.** A gondolati spirál továbbfűzéseként 1746-tól felfelé pedig kiemelt figyelmet kap a zsidóság beilleszkedésének megkezdése, a zsidó közösséggel szemben tanúsított ellenállás, a nehézségek, gondok megjelenítése; a szabadságharcig tartó beilleszkedés formatív rendszerét, hogy hogyan jelennek meg azok a családok, akik először a zsidó közösségnek lesznek meghatározó alakjai, s a folyamat bemutatása, amely megmutatja, hogyan válnak a zsidók kecskemétivé.
- I.3.** S végül az 'aranykor' bemutatása, hogyan talál a zsidóság Kecskeméten hazára, s ezzel párhuzamosan a négy rabbi korának bemutatása, amikor is robbanásszerűen megkezdődik a város körüli ipari forradalom, Kecskemét hírnévre tesz szert, s a szerző bemutatja, hogy ezért a hírnévért mit tettek a rabbik, s mit tett a zsidó közösség. A dolgozat ezen részében a szerző megismerteti az olvasót Dr. Perls Ármin, Dr. Bárány József, Dr. Borsodi József és Dr. Schindler József rabbikkal. E négy rabbi hivatásuk mellett több dolog fűzte össze, ezek közül a dolgozat számára legfontosabb metszéspont Kecskemét városa. Mind a négyen tanítók voltak. Tudták azt, hogy a zsidóság integrációja számukra egyenértékű volt a zsidóság megőrzésével. A prédikációik, tanulmányaik alapján végzett elemzés bizonyítja, hogy e négy ember saját korának elvárásaihoz, igényeihez próbált mindig építő tanítást adni.

- II.** Ahhoz, hogy valaki igazán Kecskemétinek érezze magát, azonosulnia kell a város történetével, történelmével, hagyományaival, szokásaival. A szerző meghatározó alapelvnek tekinti azt a zsidó vallási törvényt, hogy a temetkezés legszentebb helye a Szentföld lehet, azaz a mai Izrael. Ezzel szemben e négy főpap mindegyike magyar földben fekszik, s amit ebből biztosan következtethetünk, hogy számukra nem csak az volt fontos, hogy Magyarországon éljenek és alkossanak, hanem hogy örök nyugalmat is e föld adjon számukra. Ez a tett és a tett mögött húzódó eszmerendszer mindennél világosabban mutatja, hogy e négy nemes férfi még az elmúlásban különleges kapcsolattal kötődik e szülőföld hagyományához.

Alkalmazott módszerek

Két kutatási elvet használt fel elsődlegesen a tézisek bizonyításához a mű írója.

1. A formatív kutatási módszer, mely a számadatok ismerete alapján mutatja és bizonyítja, hogyan növekedett a zsidó közösség gazdasági és kulturális hatása Kecskemét városára.
2. A kvalitatív kutatási módszer, amely a beszédek, prédikációk, gesztusok alapján összefüggéseket tár fel, illetve eme tudományos módszertan négy származék módszere, elnevezéseik szerint: a történetírást, az adatok másodlagos elemzését, a folklórt egy adott embercsoportra vetítve és a tartalomelemzést.

Kutatási eredmények és következtetések

1. A kutatás eredményének tekinthető annak bemutatása, hogy Kecskemét hogyan fejlődik a város zsidósága által; megismerteti az olvasóval a feltárt anyagokat, amik azt bizonyítják, hogy a zsidó közösség a város életében milyen hatással bírt.
2. Valamennyi rabbi beszédeiből egyértelműen kitűnik a város építésének szándéka, sőt, a közösséget is inspirálják, szorgalmazzák, hogy a munka minél hatékonyabban folytatódhasson. A közösség számára kimondatik a „Hass, alkoss, gyarapíts!” (Kölcsey) fogalmi hármas, amit a hitközség tagjai nem csak egyszerűen magukba fogadnak, hanem erejükön felül próbálnak megvalósítani. E négy rabbi személyes példamutatásával, prédikációival, tanításaival egy olyan út alapköveit teszi le, mely által a zsidó közösség eggyé válik Kecskemét városával, s egyben erkölcsi irányt mutat Kecskemét minden lakójának.

A dolgozat utolsó tíz oldala eddig még nem publikált tényeket tartalmaz. Külön bontható az egyéni, illetve a kollektív építési szándék.

1. Az egyéni alkotás: Schiffer gyár – cipőkkal támogatja a városi alkalmazottakat; Benedek hűtőüzem – lehetőséget biztosított több mint 100 tehervagonnyi élelmiszer hűtésére; Kertész Menyhért, Aminfeld Simon kereskedők városmentése; Gottlieb Rudolf, Reichmann Mór, Dr. Fritz Miklósné, Lichtner Dávid – ezek az emberek bár a kecskeméti zsidó hitközség tagjai voltak, de mind egyének tettek a városért, építették azt.
2. A hitközség tagjainak összefogásával: Kereskedelmi Kaszinó létrehozása, jótékonyági táncdal multságok szervezése, melynek bevételéből létrejön többek között a könyvtár és a Kossuth szobor is. Ezek mögött sokszor a Chevra Kádisa, vagy a Nőegylet, vagy a Kereskedelmi Kaszinó áll – mindez mutatja, hogy egy hitközségi szervezet, vagy egy zsidók által életre hívott világi szervezet, ami a város javát hivatott szolgálni.

Konklúzió

A dolgozatban is olvasható, hogy bár direkt összefüggéseiben nem találtunk egyértelmű bizonyítékot a rabbikus munka e korban kifejtett tevékenységének hatásairól a város életében, ám pontosan ezt írja felül a kvalitatív kutatás módszere, amely összefüggéseiben rámutat arra, hogy a közösség e több mint hetven év során jelentős szereplőjévé válik Kecskemét város fejlődésének.

A szerzőnek az értekezés tárgyából megjelent publikációi

Publikáció: Róna Tamás: Kecskemét zsinagógái és hívei. In: OR-ZSE Évkönyv 2004-2007. Budapest, 2008 Gabbiano Print Kft 373 – 380. o.